

УДК 657.6

Чепелюк Г.М.

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів та банківської справи

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Черкаський інститут

м. Черкаси, Україна

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В УПРАВЛІННІ БАНКІВСЬКИМИ НЕФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

Розвиток банківської діяльності, міграція капіталу вимагають забезпечення довіри до банків з боку бізнесу, суспільства та інших банків. Дані чинники визначають необхідність створення і функціонування механізмів, які дозволяють банкам бути впевненими в тому, що активи, розміщені у контрагента, не піддаються необґрунтованому ризику в результаті неналежної організації банківських операцій та системи їх виконання. Тому, створення механізму, значною мірою стандартизованого для всіх банків, виступає одним із чинників фінансової стійкості банків та адекватної системи управління ризиками. Впевненість у контрольованості ризиками щодо різних аспектів діяльності банку надає користувачам інформації служба внутрішнього аудиту. Її належне функціонування суттєво знижує ймовірність того, що вплив негативних явищ призведе банк до стану неплатоспроможного. Законодавчо визначено обов'язковість внутрішнього аудиту банків, що відповідає традиціям світової банківської спільноти, Положенням Базельського комітету, Міжнародним стандартам професійної практики внутрішнього аудиту. Дані напрацювання використовуються банками для оцінки власних методів з метою моніторингу й розробки власних положень внутрішнього аудиту та його процедур.

Ризик є властивим для банківських послуг та операцій. Навіть внутрішньобанківська операція, за умови некоректного виконання або шахрайства, може негативно вплинути на фінансовий стан банку та призвести до збитків. Національний банк України визначає для банків наступні види ризиків[1]:

1. Фінансові ризики (кредитний ризик; ризик ліквідності; ризик зміни процентної ставки; ринковий ризик; валютний ризик; операційно-технологічний ризик).

2. Нефінансові ризики:

- ризик репутації - це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через несприятливе сприйняття іміджу фінансової установи клієнтами, контрагентами, акціонерами (учасниками) або органами нагляду;

- юридичний ризик - це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через порушення чи недотримання банком вимог законів, нормативно-правових актів, угод, прийнятої практики або етичних норм, а також через можливість двозначного тлумачення законів або правил;

- юридичний ризик - це наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через порушення чи недотримання банком вимог законів, нормативно-правових актів, угод, прийнятої практики або етичних норм, а також через можливість двозначного тлумачення законів або правил.

Вплив фінансових ризиків достатньо ґрунтовно досліджено вітчизняними та зарубіжними вченими.

Водночас, нефінансові ризики суттєво посилюють фінансові. Це обумовлено їхнім змістом та джерелами виникнення. Зазначена класифікація не є вичерпною і кожен банк може доповнити її відповідно до власного розуміння ризиків, з якими він працює або планує працювати. У цьому разі банк має розробити власну нормативну базу щодо управління визначеними категоріями ризиків, у тому числі, з урахуванням кращої світової та вітчизняної практики, зокрема Базельського комітету з банківського нагляду, а також Принципів корпоративного управління.

На думку автора, саме високий рівень організації та методології внутрішнього аудиту дозволить мінімізувати негативний вплив нефінансових ризиків. Варто також зазначити, що нефінансові ризики майже неможливо унормувати регулятивними заходами та виміряти кількісними чи якісними показниками. Індикатори нефінансових ризиків мають суб'єктивні характеристики, значну кількість припущень та ймовірностей.

Практично неможливо ліквідувати ризики у банківській діяльності, але розумне їх зниження реальне за умови ефективного використання потенціалу безпосередньо змісту внутрішнього аудиту як виду діяльності.

Основні вимоги та параметри діяльності служби внутрішнього аудиту банку визначені Положенням про організацію внутрішнього аудиту в банках України. Загалом вони включають в себе наступні аспекти та принципи[2]:

1. Внутрішній аудит – це незалежна, об'єктивна діяльність з надання впевненості та консультаційних послуг щодо оцінки систем та процесів банку, що має приносити користь банку та покращувати його діяльність.

2. Підрозділ внутрішнього аудиту банку має здійснювати свою діяльність, зокрема, з дотриманням таких принципів:

- незалежність;
- об'єктивність і неупередженість;
- професійна компетентність;
- належна професійна ретельність;
- професійна етика.

Вивчення даного положення дає підстави стверджувати, що пріоритетом внутрішнього аудиту виступає саме зниження ризиків. У контексті внутрішнього аудиту управління не фінансовими ризиками визначимо необхідні та корисні для банку аспекти:

- постійна взаємодія менеджменту банку та незалежних внутрішніх контролерів сприяє конкретизації рішень, що приймаються, чіткості їх формулювань з мінімальним ризиком подвійного тлумачення;
- обов'язковість внутрішнього аудиту мотивує виконавців до більш сумлінного та ретельного виконання своїх обов'язків;
- попередження зловживань, оскільки сам факт наявності контролю та впевненість шахрая в тому, що його дії стануть відомі, суттєво знизить їх імовірність;
- перевірка законності операцій та відповідного їх відображення в обліку дозволить уникнути зауважень та претензій з боку Національного банку України й незалежних аудиторів.

Ефективна взаємодія внутрішнього аудиту та менеджменту банку з питань управління не фінансовими ризиками дозволить максимально досягти наступних цілей:

1. Оперативних – ефективне й кваліфіковане управління активами й забезпечення банку від збитків.
2. Інформаційних – своєчасна підготовка достовірної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень та надання звітності до Національного банку України.
3. Правових – забезпечення діяльності банку відповідно до діючих законодавчо-нормативних актів, вимог Національного банку України, внутрішніх політик та процедур.

Таким чином, ефективний внутрішній аудит управління не фінансовими ризиками банку сприятиме мінімізації ризиків втрати активів, впевненості керівництва в тому, що політики банку реалізуються належним чином, а прийняті рішення виконуються. Водночас це сприятиме підвищенню довіри до банку з боку регулятивних органів, бізнесу, суспільства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: Постанова Правління НБУ від 02.08.2004 р. № 361 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04>.
2. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України: Постанова Правління НБУ від 10.05. 2016 року № 311 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0311500-16>.